



3MR



Making the Most of the Magic of Reading



KOOLITUS-PROGRAMM



Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sisukord

Sissejuhatus	4
Miks on sellist kursust vaja?	5
Koolituse sihtrühm	7
Arendatavad erialased pädevused	8
Eeltingimused	8
Üldine erialane pädevus	8
Spetsiifilised erialased pädevused	8
Pädevused jaotatuna teadmisteks, oskusteks ja hoiakuteks	9
Ettelugemine koosveedetud lugemisajal	10
Ettelugemise definitsioon	10
1. Pildiraamatute ettelugemise olulisus varases eas	12
2. Ettelugemist puudutavate tegevuste praktiline korraldamine	16
2.1. Ettelugemisega seotud tegevused ühe lapsega grupis (0–3-aastased)	17
2.2. Ettelugemisega seotud tegevused väikesele lastegrupile (4–7-aastased)	18
3. Kvaliteetsete pildiraamatute valimine	19
4. Koostöö lapsevanematega, et arendada kodus ettelugemise tava	23
Kokkuvõte	26
Koolituse struktuur	27
Koolituse viis telge	27
Koolituse telgedest koolituse eesmärkideni, õpiväljundite saavutamise näitajateni ja õpitegevusteni	28
Hindamise raamistik	32
Viited	32



Sissejuhatus

Me oleme kõik sündinud lugejateks ja me saame lugejateks, kui me kohtume sageli raamatutega ja raamatute lugejatega, kes võtavad lugemiseks aega.

Dominique Rateau

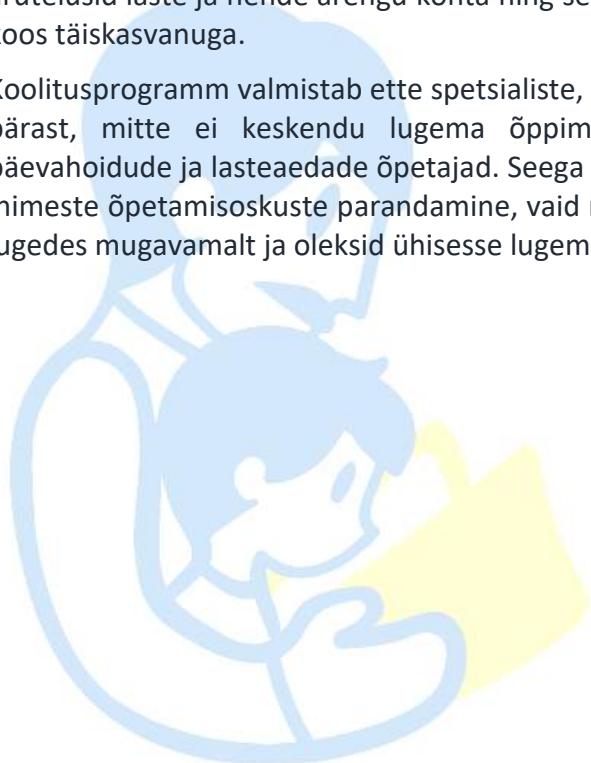
Ülaltoodud tsitaat osutab sellele, et lugemine on inimesele iseloomulik juba sünnist alates, ja rõhutab vajadust pakkuda lastele varasest east lugemiskogemusi, et arendada nende potentsiaali. Varased lugemiskogemused moodustavad osa erilisest suhtest täiskasvanu ja lapse vahel.

Pildiraamatute lugemine ühele väikesele lapsele või lasterühmale näib lihtne, kuid see on omaette hariduslik tegevus. (Väga) väikestele lastele ettelugemine on keeruline tegevus nii lugeja kui kuulaja jaoks. Sellel on mitmeid funktsioone, reegleid, eeldusi ja rituaale, mida on arendatud aastakümnete pikkuse kogemuse põhjal teooriaks, lähtudes keele arendamise olulisusest juba varases eas.

Varase lapsega eksperdid arendavad seda keerukat oskust enamasti praktika kaudu. Saadud kogemused peaksid käima käsikäes sagedase reflekteerimisega iseenda tegevuste üle. Tuleks püüda vastata sellistele küsimustele nagu *Mida me teeme? Miks me seda teeme? Kuidas me saame seda paremini teha?*

Toetudes mitme Prantsusmaal tegutseva varase lapsega organisatsiooni kogemustele ja teooriatele (ACCES, Lire à Paris, Quand les livres reliant jt) ning rahvusvahelisele teaduskirjandusele, tutvustab see koolitusprogramm pedagoogilisi põhimõtteid, professionaalset käitumist ja hoiakuid, mis toetavad efektiivset ettelugemist väikestele lastele. Koolitus sisaldab ka arutelusid laste ja nende arengu kohta ning seda, mida olulist nad õpivad hetkedel, mil nad loevad koos täiskasvanuga.

Koolitusprogramm valmistab ette spetsialiste, kes oskaksid pigem juhendada, kuidas lugeda rõõmu pärast, mitte ei keskendu lugema õppimisele. Planeeritud sihtrühm on sotsiaaltöötajad, päevahoidude ja lasteaedade õpetajad. Seega ei ole selle koolitusprogrammi eesmärk mitte nende inimeste õpetamisoskuste parandamine, vaid nende abistamine selleks, et nad tunneksid end ette lugedes mugavamalt ja oleksid ühisesse lugemisse rohkem kaasatud.



Miks on sellist kursust vaja?

Alates 2000. aastast on terve hulk rahvusvahelisi uuringuid (PIRLS 2011, 2016; PISA 2000, 2009) välja toonud väiksemate kultuuriliste võimalustega perede väga halvad lugemistulemused. Need uuringud on näidanud, et lastest, kes tulevad kodudest, kus edendatakse kirjaoskust (vanemad loevad sageli lastele ette), saavad paremad lugejad. Seost lugemisoskuse ja lugemismaterjalidega kokkupuute vahel kirjeldatakse tavaliselt põhjus-tagajärg spiraalina: „lapsed, kes saavad loetust paremini aru, on parema lugemistehnika ja õigekirjaoskusega ning loevad rohkem. Kuna nad puutuvad rohkem kokku lugemismaterjalidega, paraneb nende arusaamine, lugemistehnika ja õigekirjaoskus õppeaasta jooksul rohkem“ (Mol & Bus, 2011)¹.

Väiksemate kultuuriliste võimalustega peredes loevad vanemad reeglina vähem, neil on vähem raamatuid ja nad peavad väiksema tõenäosusega lugemist meeldivaks tegevuseks. See sotsiokultuuriline lõhe varase ea lugemisharjumustes halvendab toimetulekut koolis. Lasteaiad ei suuda täita lõhet väiksemate ja suuremate kultuuriliste võimalustega perede vahel. Otse vastupidi, mõne Prantsuse sotsioloogi arvates (Joigneaux, 2009²; Bautier & Goigoux, 2004)³ lasteaiad pigem tekitavad ja kinnistavad koolis ebaõnnestumist, olles ükskõiksed laste individuaalsete erinevuste suhtes, mis puudutavad laste kokkupuudet lugemismaterjalidega ja kirjaliku keele kogemusega varases lapsepõlves. Arvestades, et see sotsiaalse ebavõrdsuse protsess toob kaasa ebavõrdsuse koolis (Bourdieu & Passeron, 1970)⁴, on oluline tegutseda piisavalt vara enne seda, kui laps alustab kohustuslikku haridusteed.

Vastupidiselt tavapärasele ettekujutusele sisenevad lapsed kirjutatud keele maailma tükk aega enne esimest klassi, kus nad formaalselt hakkavad õppima lugemist ja kirjutamist. Investeeringud varase lapseea lugemisprogrammidesse on aga üldiselt üsna piiratud ja mõnes Euroopa Liidu riigis ei jõua see teema üldse poliitikakujundajate lauale.

„Lugemisprobleeme on raske parandada, kuid kerge vältida. Nende vältimisega tuleb alustada tükk aega enne seda, kui laps kooli läheb. Nii üllatav kui see ka tunduda võib, on lapse üheaastaseks saamise ajaks juba loodud olulised seosed, mis määravad, kui tark, loov ja fantaasiarikas laps on. Lapsed, kellega pole sünnist alates regulaarselt räägitud, kellele pole lauldud ega ette loetud, leiavad, et elu koolis on palju raskem, kui see võiks olla. Eelkõige saab lugema õppimisest suur komistuskivi, selle asemel et see pakuks üllatavat rõõmu. Kuna sõnad on hädavajalikud mõtteühenduste loomiseks ajus, siis mida rohkem keelt laps kogeb – raamatute kaudu ja vestluses teistega, mitte passiivselt teleri ees istudes – seda paremal positsioonil on ta sotsiaalselt ja hariduslikult ning igas muus mõttes kogu oma ülejäänud elu. Samuti vastupidi, mida vähem sõnu laps kogeb, õpib ja kasutab enne kooli, seda vähem arenenud on lapse aju. Teler ei räägi lastega – see räägib neile, kuid nad ei saa sellega vestelda, samas kui vestlemine (ise rääkimine) on keele õppimisel kõige olulisem.“ (Fox, 2008)⁵

¹ Mol, S. E., & Bus, A. G. (2011). To read or not to read: a meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. *Psychological bulletin*, 137(2), 267.

² Joigneaux, C. (2009). La construction de l'inégalité scolaire dès l'école maternelle. *Revue française de pédagogie. Recherches en éducation*, (169), 17-28.

³ Bautier, É, & Goigoux, R. (2004). Difficultés d'apprentissage, processus de secondarisation et pratiques enseignantes: Une hypothèse relationnelle. *Revue Française De Pédagogie*, (148), 89-100.

⁴ Bourdieu, P. (1930). et Jean-Claude Passeron. 1970. *La Reproduction: Elements pour une théorie du système d'enseignement*.

⁵ Fox, M. (2008). *Reading magic: Why reading aloud to our children will change their lives forever*. Houghton Mifflin Harcourt.

Selleks ajaks, kui lapsed kooli lähevad, on erinevus nende vahel, kellele on ette loetud, ja nende vahel, kellele ei ole, suur ja seda on raske, kui mitte võimatu muuta isegi väga pühendunud õpetajatel. Seetõttu on varajane sekkumine lastele lugemiskogemusi pakkuva keskkonna arendamiseks ülioluline, et vältida laste mahajäämist nende vanemate või hooldajate lugemist puudutavate harjumuste tõttu.

Kvaliteetsete raamatute ettelugemisel (selliste raamatute, mis pakuvad lastele rõõmu tänu rikkalikele illustratsioonidele ja köitvale loole, mis koos loovad imelise kogemuse loo kuulamisel, isegi kui noored kuulajad ei mõista täiel määral lugu ennast) on emotsionaalne ja intellektuaalne mõju (sõnavara, laste keeleoskus, kultuur, narratiivsete tekstide struktuuri tundmine jne). Kuid selleks, et ettelugemine saaks toimuda, tuleb täiskasvanutele näidata, kuidas valida kvaliteetseid raamatuid ja kuidas lugeda ette köitval, tähelepanu haaraval viisil, nii et lapsed kogevad seost hoolitsevate täiskasvanute rõõmu ja soojuse ning lugemise rõõmu vahel. Õpetajad, varase lapseea hariduse ja hoolduse spetsialistid, raamatukogutöötajad, aga ka vabatahtlikud täiskasvanud või eakamad inimesed, õpetajaks õppivad üliõpilased, sotsiaaltöötajad, terviseekspertid, etenduskunstide spetsialistid – kõiki neid tuleks koolitada ja nende abile tuleks toetuda rõõmupakkuvate lugemiselamuste pakkumisel kõigile lastele keskkondades, kus kultuuriliselt ebasoodsas olukorras lapsed veedavad aega (nt haridusasutused, lastearstide ooteruumid, haiglad, kogukonnakeskused jne).

Ettelugemine viisil, mis pakub väikestele lastele rõõmu, on kahjuks väga harv tava paljudes Euroopa peredes ja mõnes riigis isegi varase lapseea hariduse ja hoolduse asutustes (nt sõimed, päevahoiud jms), kuigi erialakirjanduses on beebidele ja väikelastele ettelugemise kasulikkusest palju kirjutatud (vt näiteks ELINETi raportid)⁶.



⁶ <http://www.eli-net.eu/>

Koolituse sihtrühm

See koolitusprogramm on suunatud erinevatele spetsialistide gruppidele.

- Koolieelsete lasteasutuste õpetajad (kes õpetavad lapsi vanuses 3–7)
 - Nooremate rühmade õpetajad
 - Koolieelsete rühmade õpetajad
- Sotsiaaltöötajad
 - Vahendajad ja mentorid, kes töötavad kehvematest oludest pärit vanemate ja lastega (kompensatoorne programm)
 - Eripedagoogid, kes töötavad erivajadustega lastega
- Päevakeskuste spetsialistid
 - Päevakeskuste õpetajad
 - Õed
- Muud spetsialistid, kes töötavad väikeste lastega kooli ajal ja väljaspool kooli
 - Õpetajate abid
 - Lapsehoidjad
 - Spetsialistid, kes hoolitsevad laste eest õppekavavälise huvitegevuse ajal
- Muud spetsialistid raamatute maailmast
 - Raamatukogutöötajad
 - Ühingud
- Vabatahtlikud, kes vastavad eeltingimustele



Arendatavad erialased pädevused

Eeltingimused

Ettelugemise aluseks on kaks põhimõtet ja neid tuleb järgida.

- ❖ **Õpetatavuse põhimõte:** Kõik inimesed on võimelised õppima kogu oma elu praktiliste kogemuste kaudu. Sellest põhimõttest tulenevalt peetakse kõiki lapsi lugejateks alates varasest east.
- ❖ **Vabaduse põhimõte:** Mitte kedagi ei saa sundida õppima, kui ta seda antud ajahetkel teha ei taha. Termin *õppima* vajab siinkohal veidi selgitamist. Me ei pea lugema õppimise all silmas kirjutatud sõnade dekodeerimist või äratundmist ja teksti mõistmist, vaid pigem õppimist kui lugemisest saadava rõõmu tundmaõppimist, kui toetavat aspekti formaalse lugemise ja kirjutamise õppimisel.

Eeltingimused koolitusel osalemiseks:

- lugemis- ja kirjutamisoskus vähemalt gümnaasiumi tasemel (soravus, mis iseloomustab keskmist 15-aastast lugejat tema emakeeles);
- planeerimise ja reflekteerimise (metakognitiivsed) põhioskused;
- huvi ja avatus lapse ning lasterühmadega positiivse ja kaasava suhte arendamiseks kvaliteetsete pildiraamatute lugemise ajal;
- lugemise ja inimeste mitmekesisuse väärtustamine.

Üldine erialane pädevus

Pakub ühele lapsele või väikesele lasterühmale rõõmupakkuvaid ettelugemiskogemusi ja propageerib ettelugemist.

Spetsiifilised erialased pädevused

C1: Planeerib ettelugemisega seotud tegevusi: kvaliteetsete pildiraamatute valik, lugemiskoha ettevalmistamine.

C2: Loeb ette pildiraamatuid

- ühele lapsele (rühmas),
- lasterühmas

väga kaasahaaraval viisil, samal ajal jälgides lapsi ja näidates üles tundlikkust lapse/laste käitumise suhtes, et vastavalt sellele oma erialast käitumist kohandada.

C3: Hindab ennast, et oma ettelugemist pidevalt paremaks muuta.

C4: Räägib lapsevanematega koos lugemise tähendusest ja olulisusest, eriti valjusti ettelugemise tavadest ja rohke lugemismaterjali olemasolust peres ning nende mõjust laste kirjaoskuse arendamisele.

Pädevused jaotatuna teadmisteks, oskusteks ja hoiakuteks

Selles õppekavas peame me pädevuseks võimet integreeritud moel mobiliseerida sisemisi ressursse (teadmisi, oskusi, hoiakuid) ja välimisi ressursse, et edukalt toime tulla komplekssete ülesannetega (Beckers, 2002)⁷.

Teadmised	Oskused	Hoiakud
<ul style="list-style-type: none"> * Väikeste laste arenemine lugejaks * Pildiraamatute kvaliteedikriteeriumid * Koosveedetud lugemisaja kvaliteedikriteeriumid * Laste käitumine lugemise ajal 	<ul style="list-style-type: none"> * Ettelugemisega seotud tegevuste planeerimine * Oluliste kvaliteedikriteeriumidega arvestamine pildiraamatute valikul * Pildiraamatute kaasahaarav ettelugemine ühele lapsele * Pildiraamatute kaasahaarav ettelugemine lasterühmale * Lapse käitumise jälgimine * Professionaalse tegevuse kohandamine vastavalt lapse käitumise jälgimisele * Vanemate juhendamine, kuidas oma väikestele lastele ette lugeda * Argumentide toomine väikestele lastele rõõmupakkuvate ettelugemiskogemuste olulisuse toetamiseks * Reflekteerimine selle üle, milline on ettelugemise mõju lastele ja vanematele * Oma mõtlemise ja käitumise jälgimine ja kohandamine vastavalt vajadusele * Oma tegevuste refleksiivse analüüsi praktiseerimine 	<ul style="list-style-type: none"> * Positiivse suhtumise väljendamine lugemisse * Lapse käitumise suhtes tundlikkuse väljendamine ettelugemisega seotud tegevuste ajal * Innukus vanemate toetamisel, et aidata neil oma väikestele lastele ette lugeda * Valmisolek kestvaks professionaalseks arenguks ettelugemise propageerija ja läbiviijana * Rõõm kohtumisest lapsega ettelugemise ajal * Pühendumus * Tähelepanelikkus * Empaatia

⁷ Beckers, J. (2002). *Développer et évaluer des compétences à l'école: vers plus d'efficacité et d'équité*. Bruxelles, Belgique: Labor.

Ettelugemine koosveedetud lugemisajal

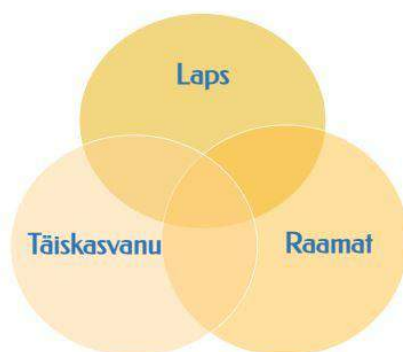
Kontseptsiooni tutvustamine – kursuse sisu

Et määratleda ettelugemise kontseptsiooni, oleme konsulteerinud erinevate allikatega, mille ühine eesmärk on edendada (väga) väikestele lastele ettelugemist ja selle üle reflekteerimist selleks, et vähendada puudulikku kirjaoskust ja ebavõrdsust.

Tegevuse fookuses ei ole lugema õppimine kirjutatud sõnade äratundmise ja täpse tekstimõistmise tähenduses, vaid pigem lugemine rõõmu valmistamiseks, mis on üks eeltingimusi lugemise formaalseks õppimiseks ja elementaarse kirjaoskuse arendamiseks.

Ettelugemise definitsioon

Pildiraamatute ettelugemine on vahendamine ilma õpieesmärkideta ja keskendub täielikult rõõmu jagamisele, mida pakub täiskasvanu ja lapse või lastegrupi kohtumine ning kogemus pildiraamatuga ja selles oleva looga. Iga väikese lapsega jagatud lugemiskogemus on ainulaadne ja seda juhib laps ning tema lugejaks saamise plaan.



Selle määratluse järgi on täiskasvanu vahendaja, kes loob ja vahendab sidet lapse ja raamatu (ja selles oleva loo) vahel. Täiskasvanu käitub partnerina lugemise avastamisel, mitte kui õpetaja, kelle eesmärk on lugemisoskust arendada. Täiskasvanu peaks järgima ja austama lapse antud hetke vajadusi ilma talle lugemist peale surumata.

Seega kutsub iga raamatuga kohtumise ainulaadsus täiskasvanud lugejat kohanema vastavalt sellele, mida ta märkab lapse käitumises. Samal ajal peaks täiskasvanud lugeja hoiduma impulsiivsetest reaktsioonidest (nt tagama, et laps mõistab mõnd konkreetset sõna).

Lugemise rõõmu jagamine toetub kahele sambale (Rateau, 2001)⁸:

- ❖ **Koosolemise rõõm.** Ettelugemine toob täiskasvanu ja lapse ühe objekti juures kokku. Selleks objektiks on raamat oma looga. Lapsega kohtumise alguses täiskasvanu kõigepealt jälgib ja kuulab. See nõuab võimet üllatuda ja tagasi hoida kiusatust kanda üle üldiseid arusaamu lastest konkreetsele lapsele. Selle kohtumise eesmärk on pakkuda väikesele

⁸ Rateau, D. (2001). Les tout-petits peuvent-ils lire avant d'avoir appris à lire? *Spirale*, 4, 15-20. Doi 10.3917/spi.020.0015

lapsele meeldejäätvat ja rõõmuvalmistavat kogemust. See on tajude, tunnete, isiksuste kohtumine, mis toimub konkreetses kohas konkreetsel ajahetkel.

- ❖ **Pühendumine eesmärgile, milleks on rõõmuvalmistav lugemiskogemus**, tähendab vastutuse võtmist ja professionaalsete valikute tegemist. Spetsialistid peaksid olema võimelised sõnastama põhjusi ja eesmäärke, mis juhivad nende tegevust.

On oluline sünnist alates lugeda **koos** lastega ja mitte lastele, sest lapsed on osalised nii kohtumisel kui lugemisel.

Cunningham ja Zibulsky (2011)⁹ järgi on **koos lapsega ettelugemine** lugemisstrateegia, milles kogenud lugeja ja laps või lasterühm loevad koos. Selles strateegias julgustab täiskasvanu last võtma aktiivset rolli ja lugema **koos** täiskasvanuga, kes on lugemiskogemuse juhendaja, keskendudes teksti konkreetsetele tunnustele või küsides küsimusi. Teiselt poolt, **lapsele ettelugemine** on lugemisstrateegia, kus täiskasvanu juhivad lugemiskogemust. See teine lugemisviis on strateegia, mida täiskasvanud enamasti ette kujutavad. Hetk, mil laps istub vaikselt ja kuulab, samal ajal kui täiskasvanu loeb teksti sõna-sõnalt ilma peatumata.

Täiskasvanu ja lapse jagatud lugemishetkes ei ole täiskasvanu see, kes loeb väikelapsele, vaid tegemist on kahe erineval arengutasemel oleva inimesega, kes loevad koos ja kellele pakub huvi loetu jagamine. Laps ei ole passiivne, vastupidi, ta on peamine tegutseja, sest tegevuse organiseeritus sõltub peamiselt temast. Jätkates selle mõttega, on äärmiselt oluline mitte pidada last 'ehitusjärgus' inimeseks, vaid selle 'ehitise' loojaks. Sellise lähenemise korral lapse arengule on kohtumise keskmes kaks mõistet: austus ja teisega arvestamine.

Need kaks mõistet viitavad vajadusele austada lapse valikut lugeda või mitte, respektida tema püüet lugemiselt kõrvale kalduda, isegi nõustuda tema lugemistegevusest loobumisega. Lisaks võivad väikelapsed lugemise ajal reageerida kuulamisele liikumise, kõndimise või mängimisega. Näiteks võib täiskasvanu arvata, et mänguasjaga mängiv väikelaps ei pööra lugemisele tähelepanu, aga tegelikult kuulab laps jätkuvalt tähelepanelikult. Sellisel juhul on isegi võimalik, et laps märkab, kui lugeja muudab mõnd sõna loos, mida ta on mitu korda kuulnud. Täiskasvanu ülesanne on õppida, kuidas austuse ja teisega arvestamise põhimõtteid silmas pidada ja aru saada, et ta ei tohiks võtta seda isiklikult, kui lapse käitumises toimub ootamatu muutus.

Selline täiskasvanu vahendatud kontakt lapse ja pildiraamatu vahel, kui täiskasvanu ette loeb, peab arvesse võtma järgmist:

1. Pildiraamatute ettelugemise olulisus varases lapseas
2. Ettelugemisega seotud tegevuste praktiline korraldamine
 - 2.1. ühe lapsega grupis
 - 2.2. väikese lasterühmaga
3. Kvaliteetsete pildiraamatute valimine ettelugemisega seotud tegevusteks

⁹ Cunningham, A. & Zibulsky, J. (2011). Tell me a story: Examining the benefits of shared reading. In S. B. Neuman, & D. K. Dickinson (Eds.), Handbook of Early Literacy Research (Vol. 3, pp. 396-411). New York: The Guilford Press.

4. Koostöö olulisus lapsevanematega

1. Pildiraamatute ettelugemise olulisus varases eas

Varane kokkupuude trükitud raamatute ja lugudega mängib laste kui lugejate arengus olulist rolli. Omal moel loevad ka imikud. Tõepoolest, laste visuaalne ja verbaalne interaktsioon trükitud materjalidega stimuleerib ja kujundab nende arenevaid teadmisi kirjaliku keele kohta.

Ettelugemine on seotud laste tekkiva kirjaoskusega, mida määratletakse kui oskusi või teadmisi, mille lapsed omandavad enne tavapärase lugemis- ja kirjutamisoskuse õppimist (Duursma et al., 2008)¹⁰. Kui lastele pakutakse keskkondi, kus lugemismaterjalid ja lugemisega seotud tegevused on nähtaval kohal, omandavad lapsed mõned kirjaoskuseks vajalikud eeltingimused (Duursma et al., 2008; Justice & Kadervarek, 2002)¹¹. See tähendab, et nad

- saavad aru seosest trükitud ja räägitud sõnade vahel (fonoloogiline teadlikkus);
- mõistavad trükitud teksti kui kommunikatsiooni (trükisõna teadlikkus);
- tunnevad tähti ja trükitud sümboleid (tähestiku tundmine);
- suurendavad isiklikku sõnavara.

Kõik need oskused on olulised hilisemaks edukaks lugemiseks ja mõjutavad laste kaasatust lugemisega seotud tegevustesse.

Lastega koos raamatute lugemine võimaldab kogeda jutustavat keelt. See jutustav keel on väga erinev funktsionaalsest või ettekirjutavast keelest (nt „Ära tee seda!“, „Tule siia!“).

Lugemine on oluliseks toeks väikelaste kognitiivsele, psühholoogilisele, sotsiaalsele ja kultuurilisele arengule. Juba varasest east toetab see kujutlusvõime ja mõtlemise arengut, olemisest arusaamist, aja ja kronoloogia mõistete kujunemist ning keele rikastamist. Samuti rikastab see maailma erinevatest esitlusviisidest arusaamist, sest pildiraamatud on teinud kunstnikud, kes pakuvad välja oma tõlgenduse maailmast.

Pildiraamatute lugemine koos väikeste lastega on üks tegevusi keele arengu toetamiseks. Seda tuge saab pakkuda igapäevastes olukordades, kus laps on koos täiskasvanuga, kes loob aja ja ruumi suhtlemiseks. Lisaks aitavad raamatud ja lood arendada keele teisi dimensioone ja eriti jutustavat keelt.

Koos lastega ettelugemisel on ka emotsionaalne ja intellektuaalne mõju (mitte ainult sõnavara mõttes, vaid ka laste keeleoskuse, kultuuri, jutustavate tekstide struktuuri tundmise mõttes). Euroopa Liidu kõrgetasemeline kirjaoskuse ekspertide grupp (2012)¹² rõhutas mänguliste ja rõõmupakkuvate tegevuste olulisust, milles lapsed suhtlevad lugemismaterjaliga ja suurendavad oma teadlikkust selle funktsioonidest ja konventsioonidest. Üks-ühele tähelepanu ettelugemise ajal aitab lastel hilisemas elus luua positiivse seose raamatute ja lugemisega.

¹⁰ Duursma, E., Augustyn, M., & Zuckerman, B. (2008). Reading aloud to children: the evidence. *Archives of disease in childhood*, 93(7), 554-557.

¹¹ Justice, L. M. & Kadervarek, J. (2002). Using shared reading storybook reading to promote emergent literacy. *Teaching exceptional children*, 34, 8-13.

¹² EUROPEAN COMMISSION. (2012). EU High level group of experts on literacy.

Allpool on kokkuvõtvalt toodud keele arengu etapid, et rõhutada keele omandamise igat etappi iseloomustavate protsesside olulisust. Vanusepiiridesse tuleks siiski suhtuda ettevaatlikult: need piirid ei tohiks varjata individuaalsete erinevuste olemasolu oskuste õppimisel. Laste suhete osas raamatutega tuleks mõningate aspektide suhtes paindlik olla. Tõepoolest, paljud alla 3-aastased lapsed on võimelised kuulama lühijutte, kui nad on sellega harjunud. Neil on võimalik ettelugemisega seotud tegevustest kasu saada, ilma et nad seda ilmingimata sisuliselt mõistaksid.



Keele arengu tase. Heast kõnelemisest hea lugemiseni

Suulise keele omandamine on hädavajalik kirjutamise õppimiseks. See algab väga noores eas ja kestab terve elu.

3-kuuselt	6-kuuselt	12-kuuselt	16–19-kuuselt	24-kuuselt
Imik on raamatust huvitatud ja katsub seda ▶ Armastab lähedase inimese häält ja tema hääle kõla ▶ Tekivad rutiinid	Saab aru, mis on raamatud, ja vaatab neid koos täiskasvanuga ▶ Teeb erinevaid häälsusi, osutab asjadele, žestikuleerib	Tunneb ära raamatus olevad objektid ▶ Saab aru sõnadest, fraasidest ja lihtsamatest väljenditest ▶ Saab aru rutiinidest	Pöörab ühekaupa lehti ja otsib pilte, mis talle meeldivad ▶ Teeb ühesõnalisi lauseid ▶ Ütleb 7–20 sõna	Esitab küsimusi ja palveid. On väga uudishimulik – nii pääseb ligi mõttekujutustele. ▶ Ütleb umbes 50 sõna, teab umbes 300 sõna ▶ 2-3-sõnalised fraasid
30-kuuselt	3-aastaselt	4-aastaselt	5-aastaselt	6-aastaselt
Räägib lugedes ja omaette mängides ▶ 3-4-sõnalised fraasid ▶ Saab täisväärtuslikuks suhtluspartneriks ▶ Saab aru lausetest	Kuulab lühikesi lugusid ja saab neist aru ▶ Laiendatud fraasid ▶ Sõnavaras on 400–900 sõna ▶ Jutustab, mida ta teeb, mõtleb välja väikeseid stsenaariume ▶ Osaleb vestlustes, laulab laule	Kuulab pikemaid lugusid ja oskab neid ümber jutustada ▶ Mõtleb välja fantaasiajutte ▶ Leiutab sõnu ▶ Laiendab lauseid ▶ Armastab suhtlemist ▶ Küsib küsimusi	Armastab lugusid, jutte oma muredest ▶ Räägib läbielatud sündmustest selgelt ▶ Saab aru mängureglitest, keerulistest juhistest ▶ Oskab selgitada sõna tähendust, on huvitatud tähendusest	Armastab fantaasiajutte, tõsielujutte, muinasjutte ▶ Tal on 2500–3000 sõna, millele lisandub +1300 sõna aastas ▶ Loob pikki ja keerulisi lauseid ▶ Organiseerib oma kõnet ja argumenteerib ▶ Kasutab mõistmiseks protseduure ▶ Räägib terve loo ümber

https://www.fno.fr/wp-content/uploads/2018/11/FormatA3_BasseDef.pdf



Siinse õppekava eesmärk on valmistada ette täiskasvanuid, kes oskavad luua lastele rõõmupakkuvaid kokkupuuteid kirjutatud tekstidega pildiraamatute lugemise abil. Bonnafé (2001)¹³ räägib, et lastele tuleb võimaldada olla ühenduses keele „jutustava“ vormiga, mis on ainus suulise keele aspekt, mida saab kirja panna. Sellise mängulise tekstidega kokkupuutumise eesmärk ei ole otsese keeleoskuse omandamine, vaid huvi tekitamine ja hoidmine kirjaliku teksti vastu. See eelneb kirjaliku keele süstemaatilisele õppimisele ja toetab seda. Uuringud on näidanud, et lapsed, kes õpivad lugema väga varakult ja spontaanselt, on raamatute ja lugudega pikka aega kokku puutunud. Seega peavad täiskasvanud hoiduma kiusatusest hakata varakult õpetama kirjutamist. Selline õppimine on motiveeriv paljude spetsialistide ja vanemate jaoks, sest see mõjutab kooliedu. Lugemise taandamine foneetika õppimisele teeb vähemtähtsaks loo tõlgenduse ja illustratsioonide olulisuse.

Sellele vaatamata toetavad need kaks liiki lugemist teineteist. Lugemine foneetika õppimiseks vajab rõõmu pärast lugemist, samuti aitab see kaasa üldiste lugemisoskuste arengule. Rõõmupakkuvad lugemistegevused ei peaks lõppema koos varase lapsepõlvega, isegi kui lugemine algab lapse haridusteel kodeerimise õppimisega.

Sellel kursusel on kesksel kohal lugemine rõõmu tundmiseks, mis jätab lapsele, kuulajale, vabaduse mõelda, mida iganes ette kujutada, viisil, nagu laps seda tahab, ja tema enda tempos. Seega on keskne ka lapse valiku austamine, mis puudutab tema osalemist projektis. Erinevalt lugemisest õppimise eesmärgil ei ole siin mingit kohustuslikku tulemust, vaid toimub kõigi kunstniku töö ümber olivate loova mõtlemise arenemine.

Lisaks on mõni autor (Duursma et al., 2008)¹⁴ rõhutanud, et lastele tuleks tutvustada trükitud keele registrit, mis on erinev kõnekeelest, samuti lugude struktuure ja kirjanduslikke konventsioone. Ettlugemine teeb lapsed tuttavaks keelega, mida kasutatakse raamatutes: eriti keerulisemate sõnadega, millega lapsed suure tõenäosusega kõnekeeles sageli kokku ei puutu.

Mis puudutab kõnekeelt, siis on Giasson (2012)¹⁵ eristanud sotsiaalse keele ja koolikeele, mida tuleb arvesse võtta. Sotsiaalne keel on tegevuste keel, see on vahetum, kasutatakse tuttavaid sõnu, mis puudutavad igapäeva elu, lähedasi sündmusi, emotsioone ja suhteid teistega. Koolikeel puudutab möödunud, tulevase või väljamõeldud sündmusi, on abstraktsem ja väljaspool lähedast konteksti. Keel aitab meil õppida ja mõelda. Mõlemat keeleliiki on oluline arendada lasteaias, sest need osalevad mõtlemisprotsesside arengus ja mõjutavad lugema õppimist.

¹³ Bonnafé, M. (2001). *Les livres, c'est bon pour les bébés*. Calmann-Lévy.

¹⁴ Duursma, E., Augustyn, M., & Zuckerman, B. (2008). Reading aloud to children: the evidence. *Archives of disease in childhood*, 93(7), 554-557.

¹⁵ Giasson, J. (2012). *La lecture: Apprentissage et difficultés*. Louvain-la-Neuve, Belgique: De Boeck.

2. Ettelugemist puudutavate tegevuste praktiline korraldamine

Ettelugemine on tegevus, mida juhivad täiskasvanu, kes unustab korraks ära formaalse haridusega seotud vastutuse ja muutub lugejaks, kes väljendab oma kujutlusvõimet, unistusi, mõtteid, refleksioone elu ja maailma kohta, ning osaleb lugemises kogu oma isiksusega.

Nii nagu kunstiteostega üldiselt, tekitab sama raamatu lugemine, kui seda loevad erinevad inimesed, erinevaid emotsioone. Täiskasvanud jagavad oma lugemist neil hetkedel, kui toimub kohtumine pildiraamatu juures. Lugemine on seotud nende enda kohtumisega antud raamatuga, kuid ka nende võimega lugeda. Igal lugemisel on lugeja see, kes täpsustab tähendust, tähtsustab üht või teist asja, kohta või sündmust.

Kasutage intonatsiooni ja väljendusrikkust sobival viisil

Ette lugedes kohandab lugeja oma häält tekstiga ning kasutab spetsiifilisi intonatsioone ja jäljendamist. Sõltuvalt sellest, mida täiskasvanu lapsega kohtumisel tajub ja tunneb, ei pruugi ta neid põhimõtteid rakendada.

Selline lugemine on lastele oluline tugi. Väljendusrikas lugemine koos pauside tegemise ja erinevate intonatsioonide kasutamisega võimaldab lastel mõista teksti mõningaid eripärasid ja raskusi. Pauside tegemine kindlustab tematiseerimise heliahela tõlgendatud jaotuse kaudu, rõhutades mõningaid loo elemente. Intonatsiooni varieerimine annab informatsiooni varjatud elementide kohta, nagu tegelaste mõtted ja emotsioonid, leksikaalsete elementide tõlgendamise kaudu (Boiron, 2010).¹⁶

Lisaks võib ettelugemisel rõhutada riimuvaid sõnu ja mustreid. Seega arendab lapsele ette lugemine helimustrite teadvustamist (Duursma et al., 2008)¹⁷.

Koostöö lapsega

Lugemise ajal toimuv suhtlemine (arutelud lugemismaterjali üle, vestlused loo jagamise ajal, emotsioonide jagamine) on sama oluline kui lugemine ise.

Allpool toodud tabel annab ülevaate tehnikatest, mis sobivad täiskasvanu ja lapse või lasterühma omavahelise suhtlemise tugevdamiseks.

Tabel 1. Tehnikad koostöö suurendamiseks juturaamatu ühise lugemise ajal (adapteeritud: Justice & Kadervarek, 2002)¹⁸

Tegevus	Kirjeldus
Tee pause	Tee lugemise ajal aeg-ajalt pause ja oota lapse kommentaare. Tee paus pärast lehekülje pööramist, nii et laps saab vaadata pilti ja spontaanselt midagi kommenteerida või küsida. Tee paus iga lehekülje lõpuni

¹⁶ Boiron, V. (2010). Lire des albums de littérature de jeunesse à l'école maternelle : quelques caractéristiques d'une expertise en actes, *Repères [En ligne]*, 42, mis en Retrieved from: <http://journals.openedition.org/reperes/254>. doi:10.4000/reperes.254

¹⁷ Duursma, E., Augustyn, M., & Zuckerman, B. (2008). Reading aloud to children: the evidence. *Archives of disease in childhood*, 93(7), 554-557.

¹⁸ Justice, L. M. & Kadervarek, J. (2002). Using shared reading storybook reading to promote emergent literacy. *Teaching exceptional children*, 34, 8-13.

	lugemise järel, nii et laps saab lugu või pilte kommenteerida.
Lase lapsel valida lugemise koht	Lastele meeldib lugeda erinevates kohtades: põrandal, oma lemmiktoolil, tagatrepil. Lase lapsel valida lugemise koht.
Avarda lapse võimalusi raamatuga füüsiliselt toimetada	Lase lapsel raamatut hoida. Julgusta last vabalt lehti keerama. Kasuta raamatuid, millel on väljatõmmatavad vms osad.
Palu lapsel sulle raamatut „lugeda“	Lastele meeldib „lugeda“ tuttavat raamatut. Lapsele võib öelda: „Vau, mulle meeldib, kuidas sa seda raamatut loed“, isegi kui nad seda päriselt ei loe.

Et luua lugemiseks sobiv atmosfäär, võtab täiskasvanu aega ruumi sisseseadmiseks, samuti ei lahku ta liiga järsult ruumist kohe pärast lugemise aja lõppu.

Loo keskkond, kus on palju lugemismaterjali

Et luua lugemiseks sobivat keskkonda, peaks koht olema mugav nii täiskasvanute kui laste jaoks. Valitud koht peaks olema piiritletud, väike ja sisse seatud nii, et see arendab laste iseseisvust ja kus kõik partnerid saavad istuda ja vabalt liikuda. Võib kasutada ka patju, tumbasid jms.

Mõelda tuleb raamatute paigutamise peale selles ruumis. Need võib panna väiksesse raamatariiulisse, aga samas on oluline, et kõik raamatud ei oleks püsti nagu raamatukogu raamatariiulis. Neid võib paigutada erinevatel viisidel, nii et lastel oleks kerge üks neist valida. Raamatu teeb huvitavaks ka see, et see on liikuv, liigub ühest ruumist teise, et laps saaks selle enda valdusesse võtta. Raamatud võib paigutada temaatilistesse kohtadesse, kui see on võimalik. Raamatuid võib paigutada igale poole.

2.1. Ettelugemisega seotud tegevused ühe lapsega grupis (0–3-aastased)¹⁹

Kui spetsialist istub näoga grupi laste vastas, tekib refleks lugeda tervele grupile. Individualiseeritud lugemine on aga võimalik ja see on erakordse rikkuse allikas. Isegi grupis on oluline, et iga laps kogeks seda, et loetakse ainult tema jaoks. See aitab kaasa paremale sidemele väikelapse ja täiskasvanu vahel ning seda saab kogeda samal moel ka kodus.

Alla 3-aastastele lastele ei soovitata sellist lugemisaega, kus kõik istuvad ja kuulavad sama juttu. Isegi rühmades peab spetsialist pöörduma iga lapse poole kordamööda. Selles arengujärgus tuleb lastele läheneda individuaalselt, et kompenseerida lugemispuudust kodus keskkonnas. Kohtumine täiskasvanu, raamatu ja lapse vahel peaks selles vanuses jääma individuaalseks. Sellise individuaalse lähenemise korral muutub kokkupuude lapse jaoks unikaalseks kogemuseks, vaatamata teiste laste kohaolekule.

Et alustada lugemist väikelastega, on varase lapseea ekspertidel sageli soovitatav panna raamatud põrandale laste keskele ja lugeda individuaalselt iga raamatut, mille laps on valinud, samal ajal kui teised lapsed ootavad, kuulavad, liiguvad ringi, mängivad või toimetavad ning „loevad“ teisi

¹⁹ See ei tähenda, et vanemale lapsele ei võiks individuaalselt ette lugeda.

raamatuid. Lapsed, kes ootavad oma individuaalset lugemisaega, püsivad täiskasvanu lähedal või panevad väljavalitud raamatu täiskasvanu lähedale. On väga oluline, et täiskasvanu üritaks püüda kõige arglikumate laste tähelepanu, tuvastades nende lemmiklood.

Andes lastele võimaluse valida oma raamat, võib see suurendada nende kaasatust ettelugemise ajal. Oluline on seda väikelastes arendada, sest nende raamatuvalik on alati oluline, isegi kui me veel ei tea, miks nad valisid just antud raamatu. Sageli juhtub, et üksik lehekülg või üksik element leheküljel muutub väga väikeste laste peamiseks huviobjektiks. Ettelugemise ajal nad kuulavad ja vaatavad teisi lehekülgi ja siis pöörduvad tagasi lehekülje juurde, mis neid huvitab. Nad tahavad ka, et sama lugu loetaks mitmeid kordi. Spetsialistidel tuleks respektierida laste vajadust korduste järele, et tagada laste jaoks positiivne kogemus.

Lugemise ajal peaks täiskasvanu pöörama tähelepanu sellele, et ta loeks teksti ilma ühtegi sõna muutmata, sest kvaliteetsetes pildiraamatutes on igal sõnal oma tähtsus. Seega, isegi kui lugejad vahetuvad, jääb tekst, mida laps kuuleb, alati samaks. Nii saab laps raamatu ja selles oleva loo teha enda omaks, leida sõnu ja väljendeid, mis talle meeldivad. See on tõeline kultuuriülekanne ja esimene sisenemine kirjandusmaailma.

Täiskasvanu peab meeles pidama, et just laps on lugeja ja jagatud hetke juhtija. Tegelikult on väikelapsel raamatu enda omaks tegemise viis, ta võib seda katsuda, nuusutada, näksida. Täiskasvanu peab meeles ka seda, et ta ei parandaks last, kui laps jutustab lugu nii, nagu see raamatus kirjas ei olnud. Selle asemel laseb täiskasvanu lapsel arendada oma versiooni. Iga laps võtab lugudest selle, mida ta vajab. Laps arendab oma arusaamise loost ja omaenda mõtteid loo kohta. Täiskasvanu ei tohiks teda oma küsimustega katkestada. Nagu ülalpool öeldud, see hoiak näitab erinevust *koos lapsega* lugemise ja *lapsele* lugemise vahel.

Lugemise ajal austab täiskasvanu lapse rütmi raamatusse sisenemiseks. See võimaldab lapsel lõpuks sagedamini lugemisega seotud tegevustes osaleda. Seega on lapse jälgimine ja oma tempo kohandamine lapsega olulised oskused, mida koolituse ajal arendada.

Kokkuvõtlikult, kui täiskasvanu loeb ühe lapsega rühmas, siis peaks ta läbi viima individualiseeritud lugemissessiooni, mis algab lapse raamatuvalikuga. Täiskasvanu keskendub individuaalsele lugemisele, pöördudes samal ajal kõigi poole, kes on valmis kuulama. Ta lubab teistel kuulata ja lugemisest rõõmu tunda. Teised lapsed mõistavad sageli väga ruttu, et varsti tuleb nende kord ja suudavad oodata ja austada teiste aega. See on oluline sotsialiseerumise õppetund.

2.2. Ettelugemisega seotud tegevused väikesele lasterühmale (4–7-aastased)²⁰

Väikesele lasterühmale ettelugemisega seotud tegevuste eesmärk on arendada väikeste õppijate tekstimõistmisstrateegiaid ja eriti selliseid strateegiaid, mis puudutavad tähenduse etteaimamist ja ootuste kinnistumist. Täiskasvanute küsimused julgustavad lapsi liikuma spetsiifilistelt punktidele üldisele kirjeldusele ja seejärel narratiivsetele tõlgendustele (Terwagne & Vanesse, 2008, 27)²¹.

Jagatud lugemisaja jooksul aitavad mõned tegevused tutvustada lastele keelt, kui panna piltide juurde eakohased sõnad.

²⁰ See ei tähenda, et nooremate laste rühmale ei või ette lugeda.

²¹ Terwagne, S., & Vanesse, M. (2008). *Le récit à l'école maternelle: lire, jouer, raconter des histoires*. De Boeck Université.

1. ja 2. eluaasta vahel võivad lugemistegevused keskenduda sellele, et arendada lapse võimet sildistada elemente. Need nimetamistegevused muutuvad lõpuks kirjeldusteks, mis on lugemise juures oluline punkt 2.-3. eluaasta vahel.

Kui laps on umbes 3-aastane, hakkab lugemistegevuste ajal ilmnema põhjus-tagajärg seos. See on sissejuhatus tõlgendamisele ja sellele, mis loos toimub ja mis võiks loos edasi toimuda.

Sipe (2002, 478)²² määratleb viis nähtavat kaasatuse tüüpi, mis ilmnevad lastel juturaamatute ettelugemise ajal:

- **Loo spontaanne dramatiseerimine verbaalsel ja mitteverbaalsel viisil.** Kui õpetajad loevad lastele lugusid, kannavad nad visuaalsed illustratsioonid ja kirjutatud keele edasi väljendusrikkasse suulisesse keelde. Lugu mängides laiendavad lapsed seda etendust nii, et ka nemad on kaasatud. Näiteks võivad õpetajad lugeda dialoogi, muutes oma hääle tooni ja tugevust, et tõlgendada loo tegelasi, ja lapsed võivad seda imiteerida.
- **Loole või tegelastele kaasarääkimine.** Siin algab loo ja laste maailma vahelise erinevuse hägustumine. Need kaks maailma võivad lühikeseks hetkeks kattuda. Näiteks võib mõni laps öelda Punamütsikesele, kui too kohtub hundiga: „Ole parem ettevaatlik, Punamütsike! Ära lase ennast petta!“
- **Kritiseerimine/kontrollimine** viitab laste soovitudele, mis puudutavad alternatiivseid süžeesid, tegelasi, tegevuspaiku. Lapsed reageerivad nii, nagu oleks loos ruumi neile endale, nende isiksustele, valikutele ja võimetele. Näiteks võivad nad välja pakkuda, mida nemad ütleksid hundile, kui see küsib, mis Punamütsikesel korvis on.
- **Enda või sõbra loosse lülitamine ja tegelase rolli võtmine.** See reaktsioon väljendab samuti piiri hägustumist päris maailma ja loos oleva maailma vahel. Näiteks võivad lapsed loosse tuua sõbra nime, kes näib olevat näljane nagu hunt, sest see sõber sõi lõuna ajal palju.
- **Teksti ülevõtmine ja sellega enda eesmärkide huvides manipuleerimine.** Lapsed võivad loobuda igasugusest katsest lugu tõlgendada või mõista ja kasutada lugu oma loovuse väljendamise hüppelauana. Näiteks võib õpetaja küsida, millest räägib Punamütsikese lugu ja laps võib targalt vastata: „Arvatavasti ta loeb palju ja kirjutab ja elab metsas²³.“

Need viis erinevat loole reageerimise tüüpi peegeldavad laste suhtumist raamatutesse kui kutsesse osaleda ja mängida. Nad näitavad laste kaasatust ja loo enda omaks tegemist. Nad esindavad kontiinumi, kus aktiivne osalemine kasvab esimesest viimase suunas.

3. Kvaliteetsete pildiraamatute valimine

Raamatute valimine väikestele lastele sõltub osaliselt täiskasvanutest ja nende arusaamast selle kohta, milline on hea lasteraamat. See sõltub suurel määral seostest, mida täiskasvanud on loonud enda lugejaks olemise teekonnal ja samuti oma lapsepõlve jooksul. Seetõttu näib oluline selle asemel, et anda kursusel valmis nimekiri raamatutest, pühendada aega sellele, et täiskasvanud avastaksid või taasavastaksid pildiraamatud, hindaksid neid või mitte ja jagaksid oma arvamusi.

²² Sipe, L. R. (2002). Talking back and taking over: Young children's expressive engagement during storybook read-alouds. *The Reading Teacher*, 55, 476-483.

²³ Inglisekeelne sõnamäng: Punamütsike on Little Red Riding Hood. *Red* hääldub nagu inglise keeles sõna *read* (lugema) minevikuvorm. *Riding* meenutab sõna *writing*, mis tähendab inglise keeles kirjutamist. *Hood* meenutab sõna *wood*, mis tähendab inglise keeles metsa (tõlkija märkus).

Lisaks on oluline arvesse võtta raamatute erinevaid tunnuseid või kasutusviise, et pakkuda lastele erinevaid raamatutega seotud kogemusi. Siin on mõned nendest tunnustest koos lisaväärtustega²⁴:

- Raamatud, mida saab katsuda, näha, tunnetada (kangast, plastikust raamatud). Raamatud toetavad vanemate lastega jagatud tundeid.
- Raamatuid peab saama katsuda, jälgida, ära tunda. Beebid õpivad lehekülgi pöörama, kuulates täiskasvanut, kes kordavad regulaarselt seda, mida beebid lõpuks ära tunnevad.
- Raamatud, milles on suured esemete või lihtsate stseenide pildid. Erinevatest materjalidest raamatud erinevate omadustega: pehmed, kõvast papist, tõmblukuga raamatud. Lapse sõrm imiteerib täiskasvanu oma ja hakkab piltidele osutama. See toob kaasa regulaarsuse ja püsivuse. See on jagatud rõõmu objekt, mis võimaldab omavahelist suhtlust. Laps kogeb aja pikenemist või seiskumist. Ta saab raamatus oleva pildi juurde tagasi pöörduda (erinevalt televiisorist või reaalsusest).
- Raamatud, mida kuulata ja millest uusi sõnu õppida. Laps küsib sõnu, osutab ja küsib korduvalt: „Ja mis see on?“ Pildiraamatud juhivad täpsema sõnavarani võrreldes sellega, mida laps on juba kogenud. Ta küsib sõnu; see „aktiivne“ sõnavara on seotud reaalsusega.
- Raamatud, millest meelde jätta lugusid ja kust õppida väljendeid (tegevusraamatud ja lihtsad lood). Suhtlemine seoses raamatuga mõjutab keele arengut. Täiskasvanu tutvustab küsimuste ja vastuste mudeleid. Teemad võivad peegeldada lapse huvi, nii et ta saab ennast loosse kujutada.
- Raamatud, mis toetavad lugema õppimist ja samuti jätkavad hästi rääkima õppimist. See on teadmine, kuidas asju järjest täpsemalt nimetada, luua nende vahel seoseid, väljendada üha enam tundeid, ideid, teadmisi.

Valides raamatuid ettelugemiseks, on oluline, kuid mitte piisav tingimus jagada raamatuid, mida varase lapsega eksperdid on juba lugenud, mis on neid huvitanud ja neile rõõmu pakkunud, mida nad soovivad ette lugeda.

Lisaks tuleb nende raamatute puhul, mis on valitud soovist neid jagada, meeles pidada, et mitte kõik raamatud pole võrdsed ja et lapsed tuleb kokku viia parima kirjandusega. Täiskasvanud peavad igale lapsele tutvustama erinevaid, ootamatuid ja üllatusi pakkuvaid raamatuid.

Lastekirjandus on omaette žanr, üsna unikaalne, sest lugu on sõnades ja lugu on piltides. Need kaks erinevat tüüpi lugu toimivad koos ja neid saab kasutada nii, et nad üksteist täiendavad või siis mitte. Narratiivsete piltide ja narratiivsete sõnade vahel võib tekkida huumor, vastuolu ja üllatusmoment.

Et valida kvaliteetseid pildiraamatuid, tuleb analüüsida kolme peamist komponenti: teksti, illustratsiooni ja meediumit. Nende kombineeritud mõjul sünnib tähendus ja raamatute esteetiline kvaliteet.

²⁴ https://www.fno.fr/wp-content/uploads/2018/11/FormatA3_BasseDef.pdf

Van der Lindeni järgi (2013)²⁵ on olemas kolm peamist pildiraamatute tüüpi. Mõned pildiraamatud võivad olla ka kahe tüübi segu.

- **Illustreeritud raamat:** seda tüüpi raamatutes on tekst esmane ja keskne. Illustratsioon allub tekstile. Tekst eksisteerib sageli enne illustratsiooni. Lehekülgede kujunduses on tekst ja pildid sageli eraldi.
- **Narratiivne pildiraamat:** seda tüüpi raamatus on lugu, mida tekst ja illustratsioon juhivad omavahelises koostöös. Leheküljel on olemas nii tekstiline kui sõnaline osa. Loetakse järjest teksti ja pilti ning tähenduse loomine sõltub sageli nende omavahelisest koostoimest.
- **Graafilised pildiraamatud:** antud juhul on prioriteetne visuaalne tajus. Loo tähendus luuakse peamiselt illustratsioonide kaudu. Tekst on teisene ja võib tähenduse loomisele kaasa aidata. Tekst ja pildid on kihilised, need on kujundatud ja loodud samal ajal.

Siin on mõned küsimused, mida võite kasutada, et tagada mitmekesisust raamatute valimisel ettelugemise jaoks.

- Avatud raamatu paarislehe kujundus
 - Kas raamatu murdekoht eraldab teksti ja illustratsioonid?
 - Kas tekst ja illustratsioonid on omavahel läbi põimitud organiseeritud viisil või mitte?
 - Millisel kohal on leheküljel illustratsioon?
 - Kas tekst ja illustratsioonid on organiseeritud nagu koomiks?
- Lehekülgede järgnevus
 - Kas iga paarisleht on eelmise järg? (lineaarne järgnevus)
 - Kas igas illustratsioonis on mingi muutus võrreldes eelmise illustratsiooniga?
- Illustratsioonid
 - Milliseid illustreerimise tehnikaid on kasutatud, kas trükkimist, joonistamist, maalimist, kollaaži jms?
 - Milline on illustratsioonide stiil: realistlik või abstraktne?
- Tekst
 - Kas tekstis on riime, kordusi?
 - Kas tekstis on idioome?
 - Kas tekst on pikk või lühike? Kui palju on selles sõnu?
 - Kas tekstis on dialoogi?
 - Kas on olemas jutustaja?
 - Milline on loo tempo? Aeglane, kiire, vahelduv?
 - Kas teksti sisu avaneb järk-järgult?
 - Kas laused järgnevad üksteisele või on tegu väidete nimekirjaga?
- Teksti ja illustratsioonide koostoime
 - Kui suur on illustratsioonide osakaal võrreldes tekstiga?

²⁵ Van der Linden, S. & Douzou, O. (2013). *Album [s]*. Éditions De Facto/Actes Sud Junior.

- Kas tekst ja illustratsioonid väljendavad sama asja? (liiasus)
- Kas tekst ja illustratsioonid täiendavad tähenduse loomisel teineteist? (täiendavus)
- Kas tekst ja illustratsioonid esitlevad erinevaid „kõneviise“, millest tekitab vastuolu? Või on tegu paralleelse loo rääkimisega? (vastuolu)
- Kas tekst ja illustratsioonid viitavad kaudsetele, ettenägematutele asjadele?

Narratiivide tüübid: igapäevaelu lood ja kirjanduslikud lood

Laste igapäevaelu (potil käima õppimine, juurviljade söömine) puudutavate raamatute kohta väidab Rateu (2001)²⁶, et need ei aita tegelikult väikestel lastel paremaid kogemusi saada. Veelgi enam, sellised kaudselt ettekirjutusi tegevad raamatud, mida võib pidada dokumentaalseteks, lähevad vastuollu lugemise kui kujutlusvõime arendamise viisiga. Näib, nagu oleks nende raamatute eesmärgiks ideaal lapse jaoks. Sellist tüüpi raamatud võivad hajutada täiskasvanute hirme, aga moonutavad pildiraamatute ettelugemise eesmärke. Oluline on pakkuda lastele kirjandust ja kunsti üldisemalt, mis aitab meil arendada võimalusi jääda kultuuri suhtes avatuks, arendada kujutlusvõimet ilma igapäevaelu küsimustele süstemaatiliselt vastuseid otsimata. Spetsialistide tööks on avada terve žanrite palett, otsides leidlikke, loovaid töid, mis julgustavad avastama, imestama, rakendama oma kujutlusvõimet ja unistama.

Vanesse ja Terwagne'i (2008)²⁷ arvates aitavad need igapäevaelu lood lastel struktureerida aega ja ruumi, et kokku panna stsenaarium igapäevaseks eluks. See ei ole lugu selles tähenduses, et selles on algussituatsioon, mille külge saab sündmuse haakida, ei ole mingit rutiini katkestavat sündmust. Sellele vaatamata on need etteplaanitud sündmustega lood (rutiinne sündmuste järjekord mingis igapäevaelu situatsioonis, nagu magama minek, ärkamine, restorani minek, poodi minek jne) väikelaste jaoks olulised. Salvestatuna meie mälus, aitavad need struktureeritud lood meil sündmuse ette näha ja mõista meie ümber olevate inimeste kavatsusi. Nad on ka aluseks päris lugudele. „Ilma rutiinita ei saa mingi sündmus rutiini lõhkuda!“ (Terwagne & Vanesse, 2008, 9).

Narratiivide/lugude liigid	
Igapäevaelu lood	Stsenaarium Lihtne rutiin, praktiline stsenaarium
	Põhiline lugu Lugu, kus ilmnevad probleemid kohe lahenduse leiavad
Ilukirjandus	Ilukirjandus Lugu tõeliselt keeruliste olukordade ja takistustega, mis vajavad lahendust

(Terwagne & Vanesse, 2008)

²⁶ Rateau, D. (2001). Les tout-petits peuvent-ils lire avant d'avoir appris à lire ? *Spirale*, 4, 15-20. Doi: 10.3917/spi.020.0015

²⁷ Terwagne, S., & Vanesse, M. (2008). *Le récit à l'école maternelle: lire, jouer, raconter des histoires*. De Boeck Université.

4. Koostöö lapsevanematega, et arendada kodus ettelugemise tava

Vanemad on laste kirjaoskuse arendamisel esirinnas. Peamine väljakutse lugemisoskuste arendamisel on lapse kohtumine kirjakeelega pereringis. See on vanem, kes seda kontakti võimaldab, toimides vahendajana kirjutatud maailma ja lapse vahel akultureerimise protsessi kaudu, mis võimaldab lapsel koodidest aru saada (André, 2007)²⁸.

Üks varase lapseea ekspertide peamisi küsimusi seoses kodus ettelugemisega on see, kuidas raamatuga seotud tegevus sobitub laste ja nende vanemate igapäevaellu. Selleks, et aidata vanematel muuta see igapäevaellu tavaks, on spetsialistidel erinevaid strateegiaid.

Kui eksperdid tunnevad end piisavalt mugavalt, et vanematele ette lugeda, võivad nad korraldada avatud lugemisringe vanemate jaoks nii, et vanemad saavad jälgida, mis nendel hetkedel juhtub. Sellise ettelugemise eesmärk on näidata, kuidas seda kodus teha. Iga avatud lugemissessiooni lõpus on oluline jätta aega, et arutada lugemistegevust vanematega, anda juhiseid, laenata raamatuid ja pakkuda tuge, nii et vanemad saavad ennast uue tava omandamisel mugavalt tunda.

Tabel 3. Soovituslikud teemad vanematega kohtumisteks (Lane & Wright, 2007)²⁹

Ettelugemine vanema-õpetaja kohtumistel	
Füüsiline seotus raamatutega	Julgustage vanemaid muutma ettelugemine positiivseks kogemuseks, kus lapsed võivad piltidele või sõnadele osutada ajal, kui nad loevad.
Loo läbi-töötamine	Vanemad peaksid aitama lastel luua seoseid loo ja omaenda elu vahel. Vanemad peaksid samuti julgustama last lugemise käigus ideid edasi arendama.
Küsimuste esitamine	Lisaks sellele, et küsida lastelt avatud küsimusi loo kohta, peaksid vanemad julgustama lapsi küsima küsimusi raamatu lugemise käigus.
Ootamine	Ootamine pärast küsimuse või kommentaari esitamist kutsub last vastama, kasutades ja laiendades oma suulist keeleoskust ja suurendades seotust tekstiga.
Uute sõnade lapsesõbralik selgitamine	Julgustage vanemaid selgitama uute sõnade tähendust lapsesõbralikel viisidel, kasutades sõnu, mida lapsed juba teavad, et aidata neil mõista uusi sõnu. Arutelu selle üle, kuidas valida õpetamiseks sõnu, on kasulik enamikule vanematele.
Osutamine tekstile	Selgitage vanematele, kuidas tõmmata laste tähelepanu teksti olulistele tunnustele viisidel, mis hoiavad lapse huvi ja arendavad teadlikkust trükitud teksti suhtes.

Ettelugemise tava arendamiseks kodus tuleb ekspertidel oma aruteludes vanematega arvesse võtta kahte faktorit, mis võivad perekonna kirjaoskust parandada:

²⁸ André, C. (2007). Un lieu d'apprentissage de la lecture sous-estimé: la famille. *Lire--écrire: de l'enfance à l'âge adulte: genèse des compétences, pratiques éducatives, impacts sur l'insertion professionnelle*, 123-136.

²⁹ Lane, H.B. & Wright, T.L. (2007). Maximizing the effectiveness of reading aloud. *The Reading Teacher*, 60, 668-675

- perekultuuri edendamine;
- vanemate lugemishoiakute muutmine.

Perekultuuri edendamine

Kui kodune keel on erinev keelest, mida kasutatakse päevahoius või lasteaias, võiksid eksperdid julgustada vanemaid rääkima ja lugema oma kodus keeles lugusid enda kultuurist. Osa peresid ei tegele kooslugemisega, sest see ei ole osa nende kultuurist (Anderson et al., 2010)³⁰ või on raske leida raamatuid nende emakeeles (Mui & Anderson, 2008)³¹.

Kui vanemad loevad raamatut keeles, mida nad ei valda, võivad nad ebaõnnestuda, sest neil on raske ennast väljendada. Vanemad võivad seda näha kui karistust (Janes & Kermani, 2001)³². Carringtoni ja Luke'i (2003)³³ arvates on vanema-lapse ühine lugemisaeg tegelikult sotsiaalne ja kultuuriline kogemus, mis seondub valgenahalise keskklassiga. Seega võib see praktika olla kultuuriliselt piiratud ja ei jõua immigrantide peredeni.

Et keelt õppida, peab laps kuulma korrektseid keelemudeleid ning nendega ikka ja jälle kokku puutuma. Vanemad suudavad neid erinevaid mudeleid pakkuda keeles, mida nad teavad kõige paremini. Oskuseid, mis on õpitud ära esimeses keeles, võib üle kanda teise keelde (ideed, tähendused, mõisted). Lisaks on emakeel vārav perekonna kultuuri juurde, mida laps vajab oma identiteedi arenguks (ONE, 2017).³⁴

Vanemate lugemishoiakute muutmine

Uuringud näitavad, et mõned vanemad ei saa alati aru, et neil on oma pere lugemisega seotud tavad (Fagan 2001³⁵, Karther 2002³⁶). Mõnikord saavad vanemad aru, et mitte kunagi pole liiga vara lastega lugemisega seotud tegevusi ette võtta. Nad mõistavad, et mängulised tegevused toetavad õppimist ja et on oluline mängulistest tegevustest koos oma lastega aktiivselt osaleda. Vanemaid, kellel on kehv lugemisoskus, ei ole sageli piisavalt motiveeritud, et nad oma kirjaoskust arendaksid. Lisaks võivad neil olla negatiivsed koolikogemused. Nende lugemise õppimist puudutavad uskumused on traditsioonilised ja nende arusaam kirjaoskuse arendamisest on suunatud üksikute oskuste arendamisele. Eksperdid saavad aidata vanematel saada teadlikuks oma lugemisega seotud tavadest ja uskumustest ning soovitada tegevusi perekonna kirjaoskuse arendamiseks:

1. Looge igapäevane rutiin
2. Lugege lemmikraamatuid sageli uuesti üle
3. Looge seoseid raamatu keele ja lapse keele vahel

³⁰ Anderson, J., Anderson, A., Friedrich, N., & Kim, J. E. (2010). Taking stock of family literacy: Some contemporary perspectives. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10(1), 33-53.

³¹ Mui, S., & Anderson, J. (2008). At home with the Johars: Another look at family literacy. *The Reading Teacher*, 62(3), 234-243.

³² Janes, H., & Kermani, H. (2001). Caregivers' story reading to young children in family literacy programs: Pleasure or punishment?. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 44(5), 458.

³³ Carrington, V., & Luke, A. (2003). Reading, homes, and families: From postmodern to modern. *On reading books to children: Parents and teachers*, 231-252.

³⁴ OFFICE NATIONALE DE L'ENFANCE (ONE). (2017) *Accompagner le développement du langage : du jeune enfant en milieu d'accueil*. Bruxelles, Belgique : ONE.

³⁵ Fagan, W. T. (2001). Family Literacy Programs: The Whole Is More Than the Sum of Its Parts. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458584.pdf>

³⁶ Karther, D. (2002). Fathers with low literacy and their young children. *The Reading Teacher*, 56(2), 184-193.

4. Pöörake tähelepanu signaalidele, mida laps annab
5. Rääkige kirjalikust koodist
6. Lugege erinevaid tekste

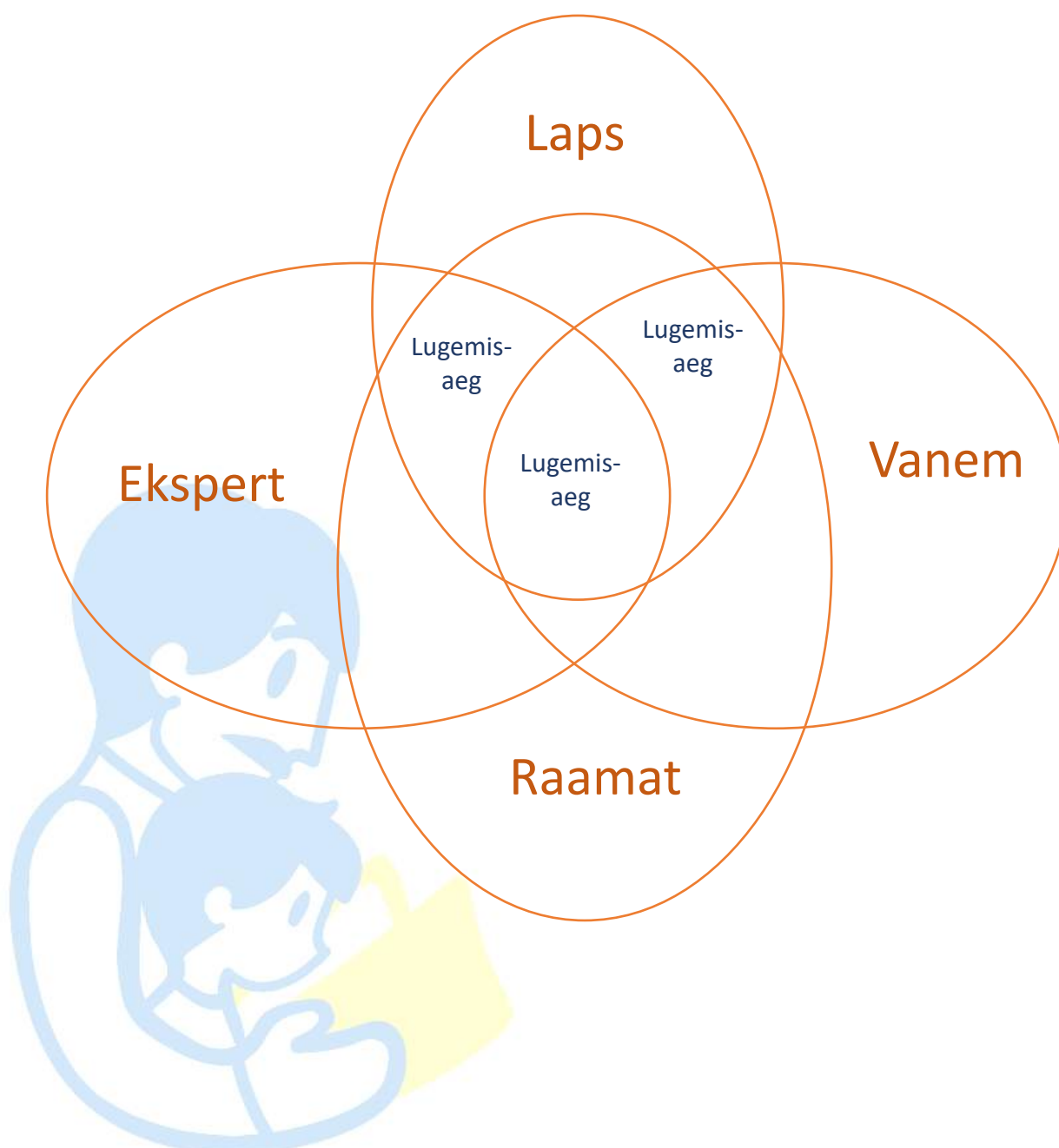


Kokkuvõte

Ettelugemine on keeruline tegevus, mida efektiivselt läbi viies tuleb arvestada paljude asjaoludega.

See tegevus – mis on määratletud kui täiskasvanu (eksperti või vanema) planeeritud ja läbiviidud kohtumine lapse ja raamatu vahel – nõuab teadmisi, oskusi, hoiakuid ja professionaalseid tegevusi. Kasutasime järgmist joonist, et arendada välja koolitusprogramm, mis arvestab kõigi aspektidega, mida tuleb silmas pidada erinevat tüüpi lugemistegevuste puhul.

Märkimata ristumiskohad joonisel tähistavad kõiki seoseid, mis võivad mõjutada ühise lugemise kvaliteeti, s.o eksperti suhet raamatuga. Kõiki neid aspekte tuleb õppekava arendamisel arvestada. See joonis aitab ka välja töötada koolitusprogrammi viit telge.



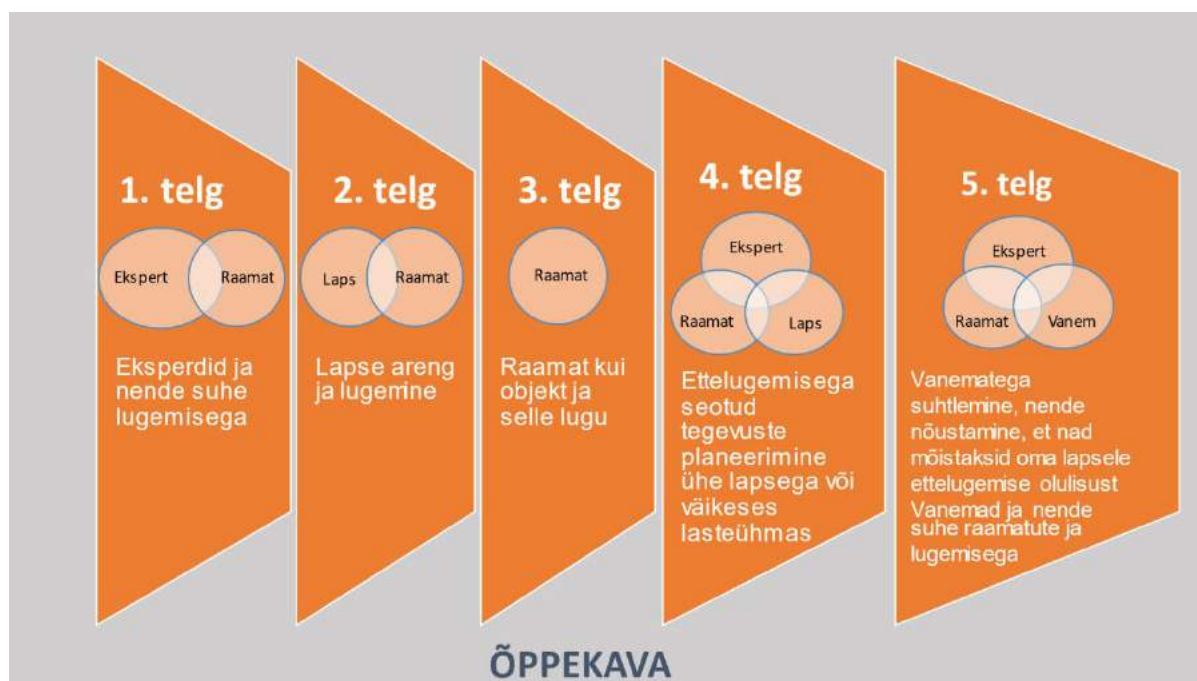
Koolituse struktuur

Koolituse viis telge

Koolitusprogrammi väljatöötamisel määratleti viis spetsiifilist telge või dimensiooni, mis kajastavad allpool illustreeritud seoseid. Teljed on koolitusprogrammi selgrooks, mida tuleks arendada, detailselt planeerida ja juhtida vastavalt koolituse toimumise kontekstile.

Dimensioonide järjestus (vasakult paremale) näitab koolituse lineaarset arengut. Selleks, et võimaldada koolituse eesmärgiks olevate erialaste pädevuste „spiraalset“ arengut, oleks oluline lisada koolitusprogrammi perioodiline praktika, millele järgneb tagasisidestamine.

Professionaalse refleksiooni käigus arenev dokumenteerimine peaks toetama erialaste pädevuste spiraalset arengut. Dokumenteerimiseks saab koguda vaatlusi, teha regulaarselt märkmeid ja salvestada mõtteid pädevuse arengu kohta nii koolitusperioodi ajal kui sellest väljaspool.



Koolituse telgedest koolituse eesmärkide, õpiväljundite saavutamise näitajate ja õpitegevusteni

Viiest koolituse teljest arendatakse välja üldised koolituseesmärgid ja need kirjutatakse lahti spetsiifilisteks koolituseesmärkideks, mida saab hinnata õpiväljundite saavutamise näitajate abil. Koolitusprogrammi konkreetsed eesmärgid ja näitajad tuleks kohandada vastavalt koolituse kontekstile.

Koolitusprogrammi kestus: 30 tundi

Koolituse teljed	Üldised koolituseesmärgid	Spetsiifilised koolituseesmärgid	Õpiväljundite saavutamise näitajad	Ideid õpitegevusteks, et saavutada koolituse eesmärgid
1. Ekspertid ja nende suhe lugemisega	Jõuda heale arusaamisele endast kui lugejast	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Arendada endas teadlikkust ja analüüsivõimet seoses oma isikliku suhtega lugemisse, mõista enda kui lugeja identiteeti, et luua positiivne ja professionaalne suhe väikesele lapsele rõõmupakkuvate ettelugemisega seotud tegevustega ◆ Arendada oma lugemisoskust, tutvudes erinevate pildiraamatutega 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab, reflekteerib ja hindab oma suhet lugemisega kogu koolitusprogrammi jooksul • loeb soovituslikust valikust läbi vähemalt 20 kvaliteetset lasteraamatut 	<ul style="list-style-type: none"> • Isiklike lugemiskogemuste jagamine ja hindamine • Arutelud raamatute ettelugemise üle • Ise raamatute valimine ja põhjuste jagamine, miks osutus valituks just antud raamat.
2. Lapse areng ja lugemine	Siduda laste keele areng käitumisega ettelugemisega seotud tegevuste ajal	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Kirjeldada varase lapse keele arengu tasemeid (0–7-aastane) ◆ Selgitada lasteraamatutega kohtumise ja ettelugemise kogemuste olulisust lapse varases keele arengus. ◆ Jälgida lapse spetsiifilist käitumist ettelugemisega seotud tegevuste ajal. 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • järjestab õigesti lapse keele arengu tasemed • esitab vaatlusraporti laste käitumise kohta ettelugemisega seotud tegevuste ajal, mis põhineb vaatlustel, mis on läbi viidud vastava vaatlusprotokolli järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Väikeste laste keelelise arengu taseme määramise harjutamine • Kriteeriumite koostamine imiku käitumise mõistmiseks kooslugemise ajal. • Vaatluskriteeriumide koostamine laste käitumise jälgimiseks lugemise ajal • Laste vaatlemine ja nähtust ülevaate koostamine

<p>3. Raamat kui objekt ja selle lugu</p>	<p>Valida kvaliteetseid pildiraamatuid</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Analüüsida pildiraamatut vastavalt etteantud näitajatele ◆ Määratleda erinevat liiki pildiraamatuid ◆ Rakendada valikukriteeriumeid sobilike pildiraamatute valimisel ◆ Koostada nimekiri raamatutest eesmärgiga organiseerida erinevaid ettelugemisega seotud tegevusi 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • avaldab arvamust konkreetsete pildiraamatute kvaliteedi kohta • täidab hindamistabeli kvaliteetsete raamatute hindamiseks • määratleb pildiraamatutes lugude tüübid • rühmitab raamatuid vastavalt lugude tüüpide järgi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ajurünnak, et leida kriteeriume, mida pildiraamatutes jälgida. Seejärel kuulata raamatute autoreid ja illustraatoreid rääkimas, kuidas teha pildiraamatuid, ning koostada kvaliteedi-kriteeriumide nimekiri
<p>4. Ekspert ja lapsed ette lugemisega seotud tegevustes</p>	<p>Planeerida ettelugemisega seotud tegevusi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Planeerida ettelugemisega seotud tegevusi, arvestades etteantud keskkonda (ruum, aeg, kuulajad, raamatud, suhtlus) 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • täidab ettelugemisega seotud tegevuste lehe 	<ul style="list-style-type: none"> • Nimekiri professionaalset keskkonda kirjeldavatest joontest, millega arvestada efektiivset kooslugemist planeerides • Ühe lapsega koos ettelugemise planeerimine, pöörates tähelepanu antud keskkonnale • Väikeses lastegrupis ettelugemise planeerimine, pöörates tähelepanu antud keskkonnale



Lugemisega seotud tegevuste elluviimine		<ul style="list-style-type: none"> ◆Teha professionaalselt põhjendatud valikuid ettelugemisega seotud tegevuste sageduse, kestuse ja koha osas ◆Harjutada ettelugemist (intonatsioon, näoilmed, rütm jm vastavalt loole) ◆Jälgida laste reaktsioone ja kohandada tegevust ◆ Kasutada erinevaid lastele kättesaadavaid pildiraamatuid 	Koolitusel osaleja <ul style="list-style-type: none"> • hindab enda ettelugemist • kirjeldab vähemalt kahte kohandamist, mida ta tegi ühise lugemise ajal vastuseks lapse käitumisele 	<ul style="list-style-type: none"> • Teiste koolitusel osalejate ees ettelugemise harjutamine
	Ühe lapsega	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Rõhutada individuaalset suhtlust: rõhuasetus on lapsel ◆ Luua ruumi vabaks suhtluseks ◆ Reageerida konstruktiivselt lapse raamatuvalikule ◆ Jälgida lapse tempot 	Koolitusel osaleja <ul style="list-style-type: none"> • hindab enda ettelugemist ühele lapsele 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühele lapsele ettelugemise harjutamine ja selle üle reflekteerimine
	Väikese lastegrupiga	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Keskenduda kõigile lastele ◆ Reageerida kõigile lastele ◆ Valida raamat lugemiseks ◆ Reguleerida lugemise rütmi ◆ Luua ruum erinevate suhtlemisvõimaluste jaoks 	Koolitusel osaleja <ul style="list-style-type: none"> • hindab enda ettelugemist lastegrupile 	<ul style="list-style-type: none"> • Väikesele lastegrupile ettelugemise harjutamine ja selle üle reflekteerimine

		<ul style="list-style-type: none"> ◆ Harjutada enda reflekteerimist pärast ettelugemist ◆ Refleksiooni rühmasessioonides leida viise, et parandada ettelugemise oskusi ja hoiakuid laste suhtes ◆ Dokumenteerida oma kogemusi ja arengut ettelugemise planeerimisel ja läbiviimisel 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hindab oma tegevust, kasutades hindamistabelit • seab eesmärgi ettelugemise planeerimise ja läbiviimise paremaks muutmiseks, toetudes rühmarefleksioonile 	<ul style="list-style-type: none"> • Ühele lapsele individuaalselt kooslugemise harjutamine ja selle üle reflekteerimine • Rühmarefleksioonil osalemine ja eesmärgi seadmine oma tegevuse paremaks muutmiseks
5. Ekspert ja lapsevanemad: suhelda lapsevanematega ettelugemise teemadel, toetada ja juhendada neid selles.	Juhendada vanemaid, kuidas ette lugeda	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Reageerida vanemate vajadustele, mis on seotud ettelugemisega ◆ Jagada vanematega, miks on kodus ettelugemine oluline ja tutvustada neile olulisi allikaid ◆ Näidata vanematele, kuidas käib ettelugemine 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab ideaalset ettelugemise sessiooni ja sellele järgnevat arutelu vanematega • valmistab ette infovoldiku/posteri, et reklaamida ettelugemist vanemate seas 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastavalt iga osaleja professionaalse konteksti kirjeldusele, soodustavate tingimuste ja takistuste nimetamine vanematega suhtlemisel ja info jagamisel seoses oma lapsele ettelugemisega • Väikestele lastele ettelugemist näitavate videote leidmine
	Edendada lugemisega seonduvaid oskusi kodus	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Toetada vanemaid, et nad toimiksid vahendajatena kirjutamise maailma ja lapse vahel ◆ Edendada perekultuuri, kui kodune keel on erinev keelest, mida kasutatakse päevahoius. ◆ Muuta vanemate hoiakuid lugemise suhtes, soovitades tegevusi pere lugemisoskuse arendamiseks. 	<p>Koolitusel osaleja</p> <ul style="list-style-type: none"> • annab ülevaate arutelust vanematega pere lugemisoskuse teemal (kodused tavad, perekultuur, hoiakud ja uskumused) 	<ul style="list-style-type: none"> • Intervjuude leidmine (artiklid või videod), kus eksperdid räägivad perekonna lugemisoskuse parandamisest, nimekirja koostamine professionaalsetest tegevustest ja headest tavadest, mida järgida.

Hindamise raamistik

Hindamistabel(id)/enesehindamine, mis põhineb nähtavatel ja nähtamatutel indikaatoritel, mis kirjeldavad teadmisi, oskusi ja hoiakuid.

Viited

- Actions culturelles contre les exclusions et les ségrégations (A.C.C.E.S). (2015). *Lire ensemble avec des bébés: guide pratique à l'attention des professionnels*. Paris, France: A.C.C.E.S.
- Anderson, J., Anderson, A., Friedrich, N. & Kim, J. E. (2010). Taking stock of family literacy: Some contemporary perspectives. *Journal of Early Childhood Literacy*, 10 (1), 33-53.
- André, C. (2007). Un lieu d'apprentissage de la lecture sous - estimé: la famille. *Lire--écrire: de l'enfance à l'âge adulte: genèse des compétences, pratiques éducatives, impacts sur l'insertion professionnelle*, 123-136.
- Bautier, É, & Goigoux, R. (2004). Difficultés d'apprentissage, processus de secondarisation et pratiques enseignantes: Une hypothèse relationnelle. *Revue Française De Pédagogie*, (148), 89-100.
- Beckers, J. (2002). *Développer et évaluer des compétences à l'école: vers plus d'efficacité et d'équité*. Bruxelles, Belgique: Labor.
- Boiron, V. (2010). Lire des albums de littérature de jeunesse à l'école maternelle: quelques caractéristiques d'une expertise en actes, *Repères [En ligne]*, 42, mis en Retrieved from: <http://journals.openedition.org/reperes/254>. doi:10.4000/reperes.254
- Bonnafé, M. (2001). *Les livres, c'est bon pour les bébés*. Calmann-Lévy.
- Bourdieu, P. (1930). et Jean-Claude Passeron. 1970. *La Reproduction: Eléments pour une théorie du système d'enseignement*.
- Carrington, V., & Luke, A. (2003). Reading, homes, and families: From postmodern to modern. *On reading books to children: Parents and teachers*, 231-252.
- Cunningham, A. & Zibulsky, J. (2011). Tell me a story: Examining the benefits of shared reading. In S. B. Neuman, & D. K. Dickinson (Eds.), *Handbook of Early Literacy Research* (Vol. 3, pp. 396-411). New York: The Guilford Press.
- Duursma, E., Augustyn, M., & Zuckerman, B. (2008). Reading aloud to children: the evidence. *Archives of disease in childhood*, 93 (7), 554-557.
- EUROPEAN COMMISSION. (2012). EU High level group of experts on literacy. Doi: 10.2766/34382
- Fagan, W. T. (2001). Family Literacy Programs: The Whole Is More Than the Sum of Its Parts. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458584.pdf>
- Fox, M. (2008). *Reading magic: Why reading aloud to our children will change their lives forever*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Giasson, J., & Vandecasteele, G. (2011). *La lecture: apprentissage et difficultés*. De Boeck.

- Janes, H., & Kermani, H. (2001). Caregivers' story reading to young children in family literacy programs: Pleasure or punishment?. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 44(5), 458.
- Joigneaux, C. (2009). La construction de l'inégalité scolaire dès l'école maternelle. *Revue française de pédagogie. Recherches en éducation*, (169), 17-28.
- Justice, L. M. & Kadervarek, J. (2002). Using shared reading storybook reading to promote emergent literacy. *Teaching exceptional children*, 34, 8-13.
- Karther, D. (2002). Fathers with low literacy and their young children. *The Reading Teacher*, 56(2), 184-193.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning - Experience as the source of learning and development*. Englewoods Cliffs (NJ): Prentice-Hall
- Lane, H.B. & Wright, T.L. (2007). Maximizing the effectiveness of reading aloud. *The Reading Teacher*, 60, 668-675.
- Meyer, L.A., Wardrop, J.L., Stahl, S.A. & Linn, R. (1994). Effects of reading storybooks aloud to children. *Journal of Educational Research*, 88, 69-85.
- Mol, S. E., & Bus, A. G. (2011). To read or not to read: a meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. *Psychological bulletin*, 137 (2), 267.
- Mui, S., & Anderson, J. (2008). At home with the Johars: Another look at family literacy. *The Reading Teacher*, 62 (3), 234-243.
- OFFICE NATIONALE DE L'ENFANCE (ONE). (2017) *Accompagner le développement du langage: du jeune enfant en milieu d'accueil*. Bruxelles, Belgique: ONE.
- Piasta, S.B., Justice, L.M., Mc Ginty, A.S. & Kaderavek, J.N. (2012). Increasing young children's contact with print during shared reading: Longitudinal effects on literacy achievement. *Child Development*, 83, 810-820
- Rateau, D. (2001). Les tout-petits peuvent-ils lire avant d'avoir appris à lire ? *Spirale*, 4, 15-20. doi 10.3917/spi.020.0015
- Rateau, D. (2001). Les tout-petits peuvent-ils lire avant d'avoir appris à lire? *Spirale*, n° 20(4), 15-20. doi:10.3917/spi.020.0015.
- Rateau, D. (2016) Ne cherchez plus des livres pour les petits: ça n'existe pas! *Spirale*, 77, 146-148. doi :10.3917/spi.077.0146
- Sipe, L.R. (2002). Talking back and taking over: Young children's expressive engagement during storybook read-alouds. *The Reading Teacher*, 55, 476-483.
- Terwagne, S., & Vanesse, M. (2008). *Le récit à l'école maternelle: lire, jouer, raconter des histoires*. De Boeck Université.
- Van der Linden, S., & Douzou, O. (2013). *Album [s]*. Éditions De Facto/Actes Sud Junior.

PARTNERITEGA



ULiege
www.equale.uliege.be - Belgia



Asociatia LSDGC
www.alsdgc.ro - Rumeenia



Estonian Reading Association (EstRA)
www.lugemisyhing.ee - Eesti



Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci
danilodolci.org - Itaalia

WWW.READINGMAGIC.EU



Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Euroopa Komisjoni toetus käesoleva väljaande koostamisele ei tähenda väljaandes esitatud sisu kinnitamist. Väljaandes esitatud sisu peegeldab vaid autorite seisukohti. Euroopa Komisjon ei vastuta selles sisalduva teabe kasutamise eest.